

Газовата индустрия в Казахстан

Казахстан разполага с впечатляващи запаси от природен газ, но рискува да се сблъска с недостиг през следващите години. Проблемът не е в липсата на ресурси, а по-скоро в модела на дистрибуция и преработка. В анализа се разглежда кой контролира основните потоци, защо инфраструктурата за преработка е в застой и каква роля ще играе единният пазар на газ на Евразийския икономически съюз.

Където има газ, има и влияние: география и контрол

Ключовите газови находища на Казахстан, представляващи приблизително 98% от всички доказани газови запаси, са концентрирани в западните региони – Каспийския басейн, Мангистау и Устюртския басейн. Тези находища от световна класа включват Тенгиз, Карачаганак, Кашаган и Жанажол. Приблизително 90% от газа се добива там.

Източник: *Economic Research Institute*

Необходимо е да се отбележи, че тези находища ефективно се управляват от международни консорциуми. Следователно, естествено възниква въпросът: „Кой всъщност контролира достъпа до самите газови потоци?“

Единният газов пазар на ЕАЕС: възможности или ново предизвикателство

Евразийската икономическа комисия насърчава проекта за Единен газов пазар (ЕГП) на ЕАЕС, чието стартиране е планирано за 2030 г. Той предвижда:

- равен достъп до инфраструктура,
- преход към пазарно ценообразуване,
- свобода за сключване на договори между държавите.

За Казахстан това представлява достъп до по-отворен пазар. Съществуват обаче рискове: без силна вътрешна инфраструктура и ясни правила страната може да отстъпи контрола на външни играчи. Следователно е ясно, че този въпрос остава под постоянно наблюдение от страна на казахстанското правителство.

Кой притежава казахстанския газ

Според официални данни, 75% от доказаните газови запаси принадлежат на три чуждестранни консорциума:

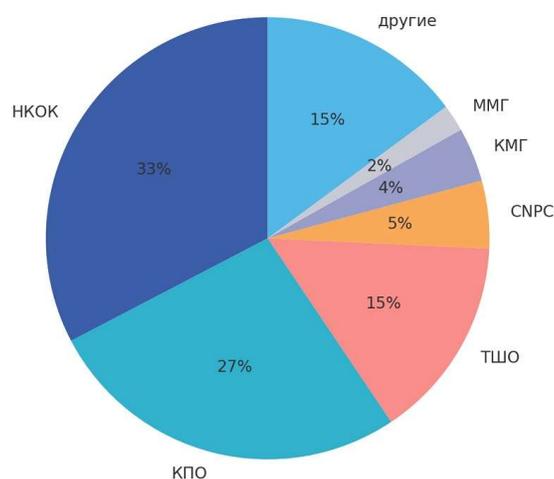
- NCOC – 33% (Кашаган),
- КРО – 27% (Карачаганак),
- ТСО – 15% (Тенгиз).

Проектът „Северен Каспий“ (NCOC) е първият голям проект за разработване на нефто-газовите находища в Казахстан. Той обхваща три находища: Кашаган, Кайран и Актоте. Консорциумът включва седем от най-големите и най-опитни енергийни компании в света: KazMunayGas (16,88%), Eni (16,81%), Shell (16,81%), ExxonMobil (16,81%), TotalEnergies (16,81%), CNPC (8,33%) и INPEX (7,56%).

Консорциумът КРО включва пет нефто-газодобивни компании - партньори: Eni SpA (29,25%), Shell plc (29,25%), Chevron (18%), LUKOIL (13,5%) и KazMunayGas (10%).

Консорциумът ТШО включва следните компании: KazMunayGas (20%), Chevron (50%), ExxonMobil (25%) и LUKOIL (5%).

Распределение долей владения газом в Казахстане

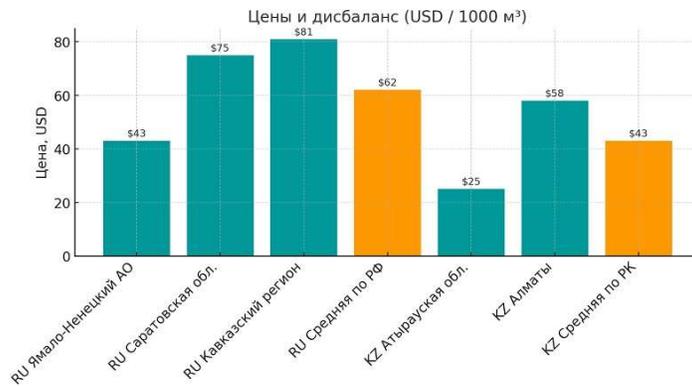

Националната компания „КазМунайГаз“ контролира само 4%. Като цяло, държавният дял е приблизително 6%. Това означава, че въпросите, свързани с дистрибуцията и износа на газ, зависят от международните договори, а не от вътрешната газова политика.

Цени на газа: Вътрешна икономическа аномалия

Разликата в цените между регионите на Казахстан показва изкривявания:

- В Атирау – 25 щ.долара за 1000 кубически метра,
- В Алмати – 58 щ.долара,
- Средната стойност за страната е 43 щ.долара.

За сравнение, газът в Руската федерация струва между 43 щ.долара (Ямало-Ненецки автономен окръг) и 81 щ.долара (Кавказ). Този субсидиран модел прави преработката и инвестициите в инфраструктура икономически нерентабилни в Казахстан.

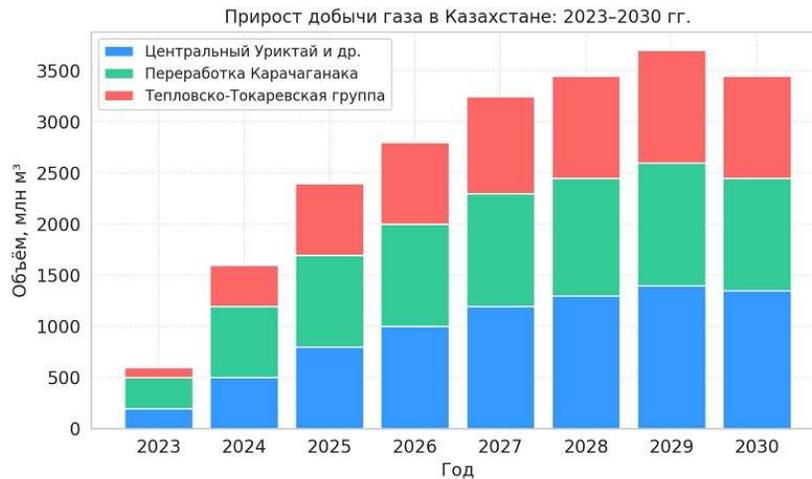
Добив, износ и внос: промяна на структурата

От една страна обемът на добив на газ се е увеличил от 2010 до 2024 г. (от 37 на 58 милиарда кубически метра). Но от 2019 г. насам започва промяна: вътрешното потребление настига износа. Освен това вносет започва да играе значителна роля по време на пиковите периоди – особено през зимата. Ако тази тенденция продължи, Казахстан рискува да не изпълни задълженията си за износ, особено на фона на нарастващото вътрешно търсене.

Бъдещ растеж и пречки

Според Комплексния план за развитие на индустрията, ръстът на производството през 2025–2030 г. ще се осигури от находищата от Тепловско-Токаревская група, Рожковское и Астанинското. Планирано е също така добивът на съпътстващ газ от Карачаганак да се увеличи до 2,5 милиарда кубически метра.

Но преработката все още остава основен проблем. В това вече има известно изоставане.

- Карачаганакски газопровод – 4 милиарда м³ (до 2030 г.),
- КазЗГП (завод за преработка на газ) – 0,9 милиарда м³ (до 2027 г.),
- Кашаган ЗГП-1 и 2 – 3,5 милиарда м³ (не по-рано от 2028 г.).

Може да се предположи, че без ускореното стартиране на тези проекти, дефицитът в преработката само ще расте.

Газовата индустрия на Казахстан демонстрира ключов парадокс: въпреки огромните си резерви, страната е изправена пред вътрешен недостиг и зависимост от вноса. Дефицитът на втечен газ в Казахстан е 23%.

Проблемът обаче не е в ресурсите, а по-скоро в тяхното разпределение и преработка. Считано от 1 юли 2025 г. цената на втечения газ в Казахстан е коригирана, което е продиктувано от обективни икономически съображения.

Първо, настоящата продажна цена на газа е значително по-ниска от себестойността му. В момента производството на един тон пропан-бутан струва на фабриките 60 000–70 000 тенге, докато установената максимална цена на едро е само 40 320 тенге. В резултат на това компаниите работят на загуба, губейки до 30 000 тенге за всеки тон продукт.

Второ, Казахстан отбелязва бърз растеж на потреблението на втечен газ през последните години. Само през 2023 г. търсенето се е увеличило с 400 000 тона в сравнение с предходната година – увеличение с 28%. Общото потребление достига 2,2 милиона тона, в сравнение с 1,8 милиона тона през 2022 г.

За да запази енергийния си суверенитет, Казахстан е необходимо:

- да преразгледа модела на субсидирано ценообразуване,
- да ускори пускането в експлоатация на преработвателни мощности,
- да установи прозрачни правила за участие в Единния газов пазар (ЕГП) на

ЕАЕС

От една страна, заключението тук е може би очевидно. Докато една държава не контролира преработката и инфраструктурата, тя не управлява индустрията. Това означава, че не определя енергийното си бъдеще.

От друга страна, неоспоримо е, че газовата индустрия на Казахстан е на прага на трансформация. С впечатляващи резерви и нарастващо вътрешно търсене, страната трябва не само да поддържа експортния си потенциал, но и да укрепи енергийната си сигурност.

Създаването на единния газов пазар на ЕАЕС отваря възможности – при условие че Казахстан заеме проактивна и справедлива позиция в него. Това изисква:

- развитие на преработвателна инфраструктура,
- балансиране на вътрешните цени без прекомерни субсидии,
- изграждане на прозрачен и конкурентен модел за управление на ресурсите.

Казахстан може не само да изнася газ, но и да се превърне в център за растеж в преработката, логистиката и енергийния преход в региона.

06.03.2026г.

гр. Алмати

Атанас Ненов
Ръководител на СТИВ – Алмати